

Prima instanță: Judecătoria Chișinău (sediul Central) (jud. N. Șova)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. I. Muruianu, V. Efros, V. Mihaila)

DECIZIE

25 aprilie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecători

Oleg Sternioală
Iuliana Oprea
Ala Cobăneanu
Iurie Bejenaru
Mariana Pitic

examinând recursul declarat de Instituția Medico-Sanitară Publică „Institutul Mamei și Copilului”,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea pe Acțiuni „Termoelectrica” împotriva Instituției Medico-Sanitare Publice „Institutul Mamei și Copilului” cu privire la încasarea penalității și a cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 09 noiembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 30 decembrie 2016 SA „Termoelectrica” a depus cerere de chemare în judecată împotriva Instituției Medico-Sanitare Publice „Institutul Mamei și Copilului” (în continuare I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului”) solicitând încasarea sumei de 5057, 39 de lei cu titlu de penalitate pentru perioada 01 iulie 2016-30 noiembrie 2016 și a cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii s-a invocat că, în baza contractului de livrare a energiei termice în apă caldă nr.417 din 01 octombrie 2006, SA „Termoelectrica”, în calitate de furnizor, s-a obligat să asigure livrarea energiei termice către I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului”, în calitate de consumator. Pârâtul și-a asumat obligația să achite costul energiei termice în condițiile și termenele prevăzute în contract.

A menționat că în contractul nominalizat este prevăzut că determinarea cantității de energie termică se efectuează prin măsurare directă cu ajutorul aparatelor de evidență, instalate la hotarul de delimitare a apartenenței de balanță. Astfel, pentru energia termică livrată, consumatorul, în conformitate cu pct. 4.2 al contractului dat, era obligat să achite lunar contravaloarea energiei termice utilizate, conform tarifelor stabilite. Nerespectarea de către pârât a obligațiilor contractuale, prin neachitarea facturilor de plată pentru consumul de energie termică, a generat

calcularea unei penalități în sumă de 5057,39 de lei pentru perioada 01 iulie 2016-30 noiembrie 2016.

A indicat că pct.4.3 al contractului de livrare a energiei termice în apă caldă nr.417 din 01 octombrie 2006, modificat prin Acordul adițional nr.417 din 01 octombrie 2006, prevede: „dacă consumatorul va încălca termenele și condițiile de plată stipulate în pct.4.2 al contractului, consumatorul va achita o penalitate de 0,1% din suma datorată pentru fiecare zi de întârziere a plății pentru energia termică consumată, începând cu prima zi după data-limită de achitare a facturii până la efectuarea plății”. În acest sens, a afirmat că art. 21 alin (1) lit. e) și art. 40 alin (6) al Legii nr.92 din 29 mai 2014 cu privire la energia termică și promovarea cogenerării, SA „Termoelectrica” este în drept să perceapă penalități pentru întârzierea la plata energiei termice facturate în mărimea și în modul stabilite prin contract în urma negocierilor, quantumul penalității este negociabil, dar nu poate depăși rata medie anuală ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în monedă națională de băncile comerciale, pentru un an, înregistrată în anul precedent și publicată în raportul Băncii Naționale a Moldovei.

Prin hotărârea din 06 martie 2017 a Judecătorei Chișinău (sediul Central) s-a admis integral cererea de chemare în judecată depusă de SA „Termoelectrica” și s-a încasat de la I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” în beneficiul SA „Termoelectrica” suma de 5057, 39 de lei cu titlu de penalitate de întârziere pentru perioada 01 iulie 2016-30 noiembrie 2016 și suma de 270 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată.

Prin decizia din 09 noiembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” și s-a menținut hotărârea din 06 martie 2017 a Judecătorei Chișinău (sediul Central).

La 19 februarie 2018 I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” a declarat recurs împotriva deciziei din 09 noiembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia și a hotărârii instanței de fond, cu emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

În motivarea recursului s-a invocat că nu au fost constatate și elucidate pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii în fond, nu au fost dovedite circumstanțele considerate ca fiind stabilite, au fost încălcate și aplicate greșit normele de drept material.

Opinează că la examinarea cauzei date, instanța de judecată, contrar prevederilor art. 240 Cod de procedură civilă, nu a determinat circumstanțele reale, a dat o calificare greșită raportului material litigios, greșit a soluționat conflictul dintre normele cuprinse în diferite acte normative și respectiv greșit a interpretat legea și analogia ei.

Declară că nu este de acord cu hotărârea instanței de fond, o consideră neîntemeiată, fiind emisă cu încălcarea și aplicarea eronată a normelor de drept. La fel, circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii nu au fost constatate și elucidate pe deplin. Concluziile instanței sunt în contradicție cu circumstanțele pricinii. Or, în conformitate cu art. 239 Cod de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. La examinarea cazului dat instanța nu a apreciat la justa valoare circumstanțele esențiale pentru soluționarea corectă a litigiului. Intimatul în cerere de chemare în judecată a solicitat calcularea penalității

în sumă de 5057,39 de lei pentru perioada 01 iulie 2016-30 noiembrie 2016, însă în calculul prezentat s-a indicat perioada 31 ianuarie 2016 -31 mai 2016.

Consideră că intimatul a indus în eroare instanța de fond și, în consecință, s-a admis cererea de chemare în judecată înaintată.

Precizează că art. 21 alin.(1) lit. e) al Legii nr. 92 din 29 mai 2004 acordă dreptul titularilor de licență să perceapă penalități pentru întârzierea la plata energiei termice facturate, însă intimatul nu a prezentat facturile ce ar confirma că achitățile nu ar fi fost efectuate în termen, fiind doar declarații fără suport juridic.

Remarcă recurentul că cererea de chemare în judecată a fost depusă la 30 decembrie 2016, iar cererea prealabilă a fost depusă la 03 ianuarie 2017 și răspunsul a fost primit la 13 ianuarie 2017. Astfel, nu a fost respectată procedura prealabilă, ceea ce contravine art. 166 alin.(2) lit. h), 167 alin.(1) lit. d) Cod de procedură civilă.

Susține recurentul că intimatul nu aduce probe concludente și pertinente care ar demonstra faptul că I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” nu și-a onorat obligațiunile contractuale de achitare a plăților pentru livrarea energiei termice, fiind doar la nivel declarativ. Or, I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” își onorează obligațiunile conform contractului de livrare a energiei termice în apă caldă și nu are anumite datorii față de SA „Termoelectrica”.

În conformitate cu art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 09 noiembrie 2017, iar I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” a declarat recurs la 19 februarie 2018.

Materialele cauzei atestă că decizia contestată a fost expediată participanților la proces la 02 ianuarie 2018, conform scrisorii de însoțire (f.d.94), însă date despre recepționarea acesteia lipsesc. Astfel, recursul se consideră a fi declarat în termen.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 18 aprilie 2018 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea speței date, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” și va casa decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) Cod de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă

hotărâre.

Din materialele cauzei rezultă că la 01 decembrie 2006 între SA „Termocom”, în procedura planului, în calitate de furnizor și IMSP „Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului”, în calitate de consumator, a fost încheiat contractul de livrare a energiei termice în apă caldă nr. 417 (f.d.11-12).

Conform pct. 2.1 al contractului, furnizorul s-a obligat să asigure livrarea energiei termice consumatorului, iar capitolul 4 din contract stabilește condițiile de plată ale consumatorului către furnizor.

Aici este de menționat că pct. 4.2 din contract indică: „furnizorul înaintează consumatorului conturile de plată pentru energia termică pentru luna calendaristică cu divizarea pe tipuri de consum și indicarea sumei datoriei pentru energia termică consumată”.

La 19 octombrie 2011 între SA „Termocom”, în procedura planului și IMSP „Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului” a fost semnat Acordul adițional la contractul de livrare a energiei termice în apă caldă nr. 417 din 01 octombrie 2006, conform căruia a fost modificat pct. 4.3 din contract. Astfel, pct. 4.3 prevede: „Dacă consumatorul va încălca termenele și condițiile de plată stipulate în pct. 4.2 al contractului, consumatorul va achita o penalitate de 0, 1% din suma datorată pentru fiecare zi de întârziere a plății pentru energia termică consumată, începând cu prima zi după data-limită de achitare a facturii până la data efectuării plății” (f.d.13).

Prin cererea de chemare în judecată depusă la 30 decembrie 2016, SA „Termoelectrica” a pretins încasarea de la I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” a sumei de 5057, 39 de lei cu titlu de penalitate pentru perioada 01 iulie 2016-30 noiembrie 2016 și a cheltuielilor de judecată (f.d.4-5).

Prin hotărârea din 06 martie 2017 a Judecătoriei Chișinău (sediul Central), menținută prin decizia din 09 noiembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, s-a încasat de la I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” în beneficiul SA „Termoelectrica” suma de 5057, 39 de lei cu titlu de penalitate de întârziere pentru perioada 01 iulie 2016-30 noiembrie 2016 și suma de 270 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată (f.d.39, 43-46, 83-93).

Colegiul notează că instanțele ierarhic inferioare, prin interpretarea eronată a normelor de drept în raport cu circumstanțele cauzei, au concluzionat greșit asupra temeiniciei acțiunii SA „Termoelectrica” cu privire la încasarea penalității și a cheltuielilor de judecată de la I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului”.

Colegiul relevă că instanțele ierarhic inferioare au reținut că în baza informației cu privire la volumele facturate și sumele achitate pentru perioada 01 mai 2016-16 decembrie 2016 și conform facturilor, sumele pentru consumul de energie termică au fost achitate de către I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” cu întârziere.

Concomitent Colegiul reliefă că, instanțele ierarhic inferioare, cu referire la prevederile art. 21 alin.(1) lit. e) și art. 40 alin.(6) al Legii cu privire la energia termică și promovarea cogenerării nr. 92 din 29 mai 2014, au indicat precum că este efectuat corespunzător, calculul penalității prezentat de partea reclamantă.

Conform art. 21 alin.(1) lit. e) al Legii cu privire la energia termică și promovarea cogenerării nr. 92 din 29 mai 2014, titularii de licență au dreptul să

perceapă penalități pentru întârzierea la plata energiei termice facturate în mărimea și în modul stabilite prin contract în urma negocierilor. Cuantumul penalității este negociabil, dar nu poate depăși rata medie anuală ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în monedă națională de băncile comerciale, pentru un an, înregistrată în anul precedent și publicată în raportul Băncii Naționale a Moldovei.

Conform art. 40 alin. (6) al Legii cu privire la energia termică și promovarea cogenerării nr. 92 din 29 mai 2014, cuantumul penalităților pentru întârzierile la plata energiei termice furnizate este negociabil, dar nu poate depăși rata medie anuală ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în monedă națională de băncile comerciale, pentru un an, înregistrată în anul precedent și publicată în raportul Băncii Naționale a Moldovei.

În contextul normelor citate *supra*, Colegiul precizează că legislatorul a prevăzut dreptul de a percepe penalități pentru întârzierea la plata energiei termice facturate, însă este de menționat că pentru pretinderea unor penalități și respectiv încasarea acestora urmează a fi întrunite anumite condiții. Pentru încasarea penalității de întârziere nu este suficientă doar existența prevederii legale în acest sens, or, SA „Termoelectrica” trebuia să dovedească existența obligației contractuale și faptul că aceasta nu a fost executată.

Conform art. 602 alin. (1), (2) Cod civil, în cazul în care nu execută obligația, debitorul este ținut să-l despăgubească pe creditor pentru prejudiciul cauzat astfel dacă nu dovedește că neexecutarea obligației nu-i este imputabilă. Neexecutarea include orice încălcare a obligațiilor, inclusiv executarea necorespunzătoare sau tardivă.

Respectiv chiar și în cazul existenței clauzei contractuale referitor la încasarea penalității de întârziere, urmează a fi confirmat faptul neexecutării sau executării cu întârziere a obligației principale.

De altfel, art. 118 alin.(1) Cod de procedură civilă obligă fiecare parte de a-și dovedi circumstanțele invocate drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

În acest sens, Colegiul apreciază a fi relevante argumentele recurentului precum că nu au fost prezentate confirmările ce ar atesta neachitarea în termen de către I.M.S.P. „Institutul Mamei și Copilului” a plăților pentru agentul termic furnizat.

Mai mult ca atât, calculul penalității de întârziere pentru perioada 31 iulie 2016-30 noiembrie 2016 în baza facturilor emise la 31 ianuarie 2016, 29 februarie 2016, 31 martie 2016, 30 aprilie 2016, 31 mai 2016 (f.d.15-19), prezentat de partea reclamantă creează confuzii, deoarece conform cerințelor se pretinde penalitatea de întârziere pentru o altă perioadă și anume 01 iulie 2016-30 noiembrie 2016.

De asemenea, informația cu privire la volumele facturate și sumele achitate pentru energia termică pentru perioada 01 mai 2016-16 decembrie 2016, care, în opinia instanțelor ierarhic inferioare, confirmă achitarea cu întârziere a sumelor pentru consumul de energie termică, reflectă perioada mai 2016-16 decembrie 2016 cu o penalitate totală de 48290, 12 lei, însă în nota inclusă sub raport se indică penalitatea în mărime de 5057,39 de lei calculată pentru perioada 01 iulie 2016-30 noiembrie 2016 (f.d.14).

În acest sens Colegiul atestă că instanțele ierarhic inferioare stabilind că pârâtul a executat obligația de achitare a datoriei principale cu întârziere, au generalizat informația existentă, însă au ignorat faptul că în înscrisurile prezentate de reclamant cu titlu de probe în susținerea pretenției nu se identifică data executării obligației principale pentru a determina cert și univoc perioada aflării pârâtului în întârziere sau dacă a executat cu întârziere pârâtul obligația principală.

La caz, Colegiul consideră necesar a cita prevederile art.624 alin. (1) Cod civil, conform cărora clauza penală (penalitatea) este o prevedere contractuală prin care părțile evaluează anticipat prejudiciul, stipulând că debitorul, în cazul neexecutării obligației, urmează să remită creditorului o sumă de bani sau un alt bun.

Conform alineatului 5 al aceluiași articol, debitorul nu este obligat să plătească penalitate în cazul în care neexecutarea nu se datorează vinovăției sale.

Astfel, revenind la dreptul reclamantului de a pretinde încasarea unor penalități pentru achitățile efectuate cu întârziere pentru energia termică, Colegiul reiterează că, în principiu, debitorul este ținut să plătească clauza penală atunci când sunt întrunite toate condițiile acordării de despăgubiri. Se cere deci, ca neexecutarea să provină din vina debitorului, să-i fie imputabilă. Or, reclamarea clauzei penale presupune neexecutarea obligației principale, ceea ce nu este specific speței, deoarece pârâtul a executat obligația de plată a energiei termice furnizate, fapt ce nu a fost negat de reclamant. La caz, reclamantul pretinde doar penalitatea de întârziere, nu și executarea obligației principale.

Sub acest aspect, Colegiul notează că atât reclamantul nu a probat prin probe pertinente și concludente, precum și instanțele ierarhic inferioare nu au constatat faptul pretenției întârzieri la executarea obligațiilor.

Aici este de remarcat că nici partea reclamantă nu este scutită de obligația de a confirma temeinicia pretenției înaintate, precum și circumstanțele ce o justifică rezultând din prevederile art. 118 alin.(1) Cod de procedură civilă.

Cu referire la art. 629 Cod civil, conform căruia penalitatea stabilită de lege nu poate fi exclusă și nici micșorată anticipat prin acordul părților, normă invocată reclamant și de către instanțele ierarhic inferioare, Colegiul reține că această prevedere legală se referă la clauza penală stabilită de lege. Or, această normă nu constituie decât o excepție de la regula generală prevăzută la art.624 alin. (1) Cod civil.

La caz, reclamantul pretinde penalitatea de întârziere pornind de la clauza contractuală conținută în pct. 4.3 al contractului, care inițial prevedea achitarea unei penalități stabilite de legislația în vigoare, însă ulterior a fost modificată prin Acordul adițional din 19 octombrie 2011, fiind stabilit expres că: „Dacă, consumatorul va încălca termenele și condițiile de plată stipulate în pct. 4.2 al contractului, consumatorul va achita o penalitate de 0, 1% din suma datorată pentru fiecare zi de întârziere a plății pentru energia termică consumată, începând cu prima zi după data-limită de achitare a facturii până la data efectuării plății.”.

De altfel, însăși clauza contractuală trebuie să corespundă normelor legale, în caz contrar atrage nulitatea acesteia.

În speță, Colegiul relevă că penalitatea pretinsă este prevăzută în clauza contractuală, iar art. 21 alin.(1) lit. e) și art. 40 alin.(6) al Legii cu privire la energia termică și promovarea cogenerării nr. 92 din 29 mai 2014, invocate de reclamant și

aplicate de instanțele ierarhic inferioare țin nemijlocit de posibilitatea perceperii penalităților și limita acestora admisă, dar nu determină concordanța, corectitudinea sau legalitatea calculului prezentat de reclamant. Or, instanțele ierarhic inferioare eronat au constatat faptul precum că ar fi fost efectuat calculul penalității corespunzător prevederilor legale enunțate, în condițiile când aceste norme nu prevăd modalitatea de calcul.

Concomitent Colegiul reiterează că chiar dacă normele legale care stipulează clauza penală poartă un caracter imperativ și părțile nu ar avea posibilitatea să stabilească clauza penală în alte condiții decât cele prevăzute de lege, nu este exclusă obligația părții reclamante de a confirma întrunirea condițiilor pentru perceperea penalității pentru întârzierea la plata energiei termice.

Colegiul notează că I.M.S.P „Institutul Mamei și Copilului” este o instituție bugetară, unitate ce-și desfășoară activitatea conform principiului de autofinanțare și non-profit, a achitat suma datoriei conform facturilor prezentate spre plată pentru perioada vizată, îndeplinind obligațiunile contractuale asumate față de SA „Termoelectrica”.

Or, conform art. 7 alin. (1), (2) al Legii ocrotirii sănătății nr. 411 din 28 martie 1995, mijloacele financiare ale instituției medico-sanitare publice provin din fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală (în bază de contract de asistență medicală încheiat cu Compania Națională de Asigurări în Medicină sau cu agențiile ei teritoriale), din sursele bugetare, din serviciile prestate contra plată, din donații, granturi și sponsorizări, din alte surse financiare permise de legislație. Activitatea instituțiilor medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală se desfășoară pe principiul de autofinanțare, de non-profit.

În consecință, se impune concluzia respingerii cererii de chemare în judecată depuse de SA „Termoelectrica” împotriva I.M.S.P „Institutul Mamei și Copilului” cu privire la încasarea penalității.

Cu referire la cheltuielile de judecată pretinse de reclamant, Colegiul notează că în condițiile art. 94 Cod de procedură civilă, acestea rămân pe seama reclamantului, prin ce se impune și respingerea cerinței date.

Din considerentele menționate și avînd în vedere faptul că decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe au fost adoptate contrar normelor de drept în raport cu circumstanțele cauzei, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat cu casarea deciziei instanței de apel și hotărârea primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

În conformitate cu prevederile art. 442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. b), alin.(3) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Instituția Medico-Sanitară Publică „Institutul Mamei și Copilului”.

Se casează decizia din 09 noiembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 06 martie 2017 a Judecătoriei Chișinău (sediul Central), adoptate în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea pe Acțiuni „Termoelectrică” împotriva Instituției Medico-Sanitare Publice „Institutul Mamei și Copilului” cu privire la încasarea penalității și a cheltuielilor de judecată, cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care:

-Se respinge cererea de chemare în judecată depusă de Societatea pe Acțiuni „Termoelectrică” împotriva Instituției Medico-Sanitare Publice „Institutul Mamei și Copilului” cu privire la încasarea penalității și a cheltuielilor de judecată.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Oleg Sternioală

Judecători

Iuliana Oprea

Ala Cobăneanu

Iurie Bejenaru

Mariana Pitic